

”Bli inte hopplösa”

Vardagsstrategier bland barn på flykt i en
papperslös situation

SOFI
april 2017

Åsa Wahlström Smith
Asa.smith@ped.gu.se

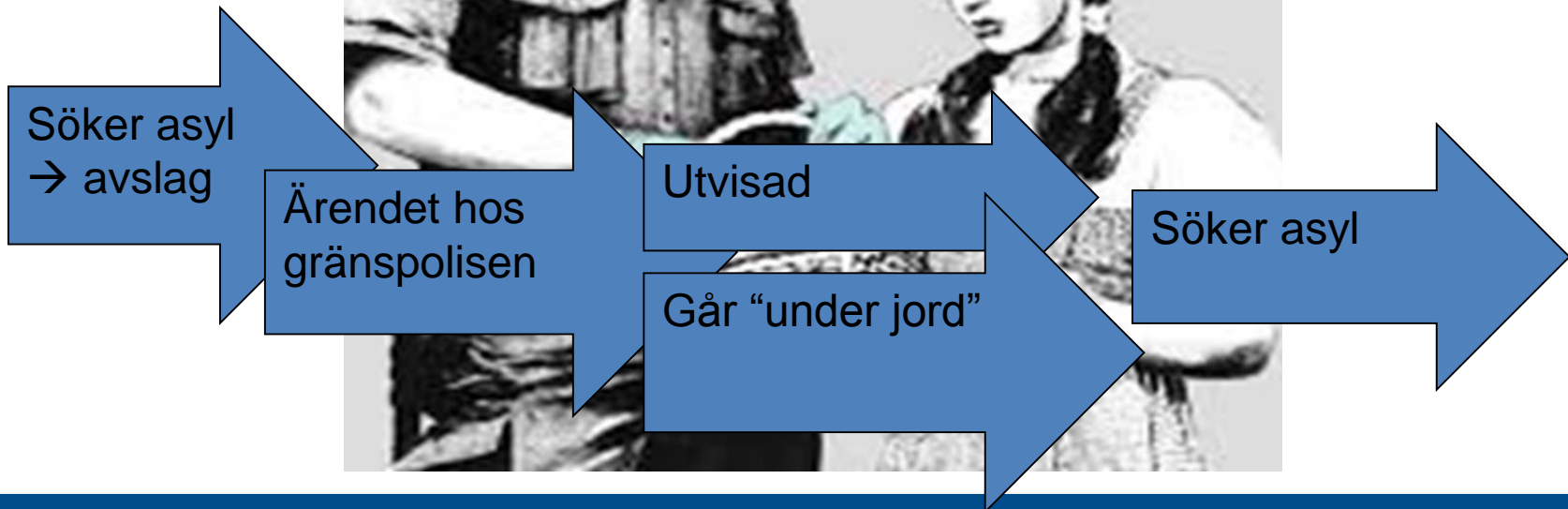
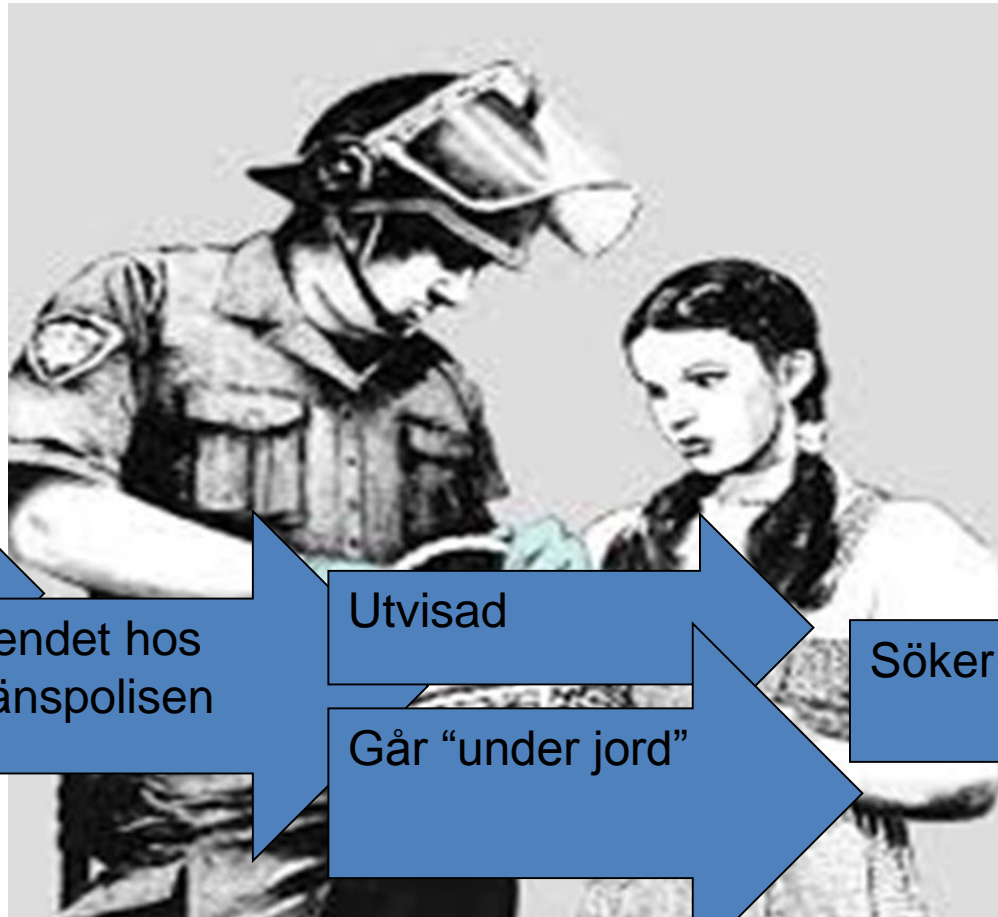

Barn på flykt i en papperslös* situation

- Har ofta upplevt potentiellt traumatiserande händelser, svår fattigdom, tidiga separationer
- Kan ha varit på flykt en stor del av sina liv
- Bor ofta med flera andra personer på en liten yta
- Många gånger mår föräldrar och barn psykiskt dåligt pga den osäkra situationen och tidigare händelser
- För en del barn är specialistinsatser i hälsa och sjukvård nödvändiga
- För de flesta är inkludering in trygga vardagsmiljöer det allra viktigaste för att de ska orka på sikt

Barn på flykt i en papperslös* situation – många år av osäkerhet

Rättigheter – skola, barn 6-18 år

- Sedan 1 juli 2013 har alla barn i papperslöshet rätt att gå i skolan
- Rätt till utbildning i förskoleklass, grundskola, grundsärskola, specialskola och sameskola
- Ej skolplikt
- Om de påbörjar sin utbildning innan de har fyllt 18 år har de också rätt att gå i gymnasieskola och gymnasiesärskola

EU-medborgare som stannar längre än 3 månader?

Rättsläget oklart:

- SKL: lagen innefattar inte dem
- Skolinspektionen: Vistas barnet illegalt i landet är lagen tydligt: då har barnet rätt till utbildning

Rättigheter - vård

Barn:

- Fullständig vård
- Regelbunden fullständig tandvård
- Läkemedel

Rättigheter - vuxna

- Rätt till subventionerad vård i samma utsträckning som asylsökande
- Vård som inte kan vänta
- Mödrahälsovård
- Preventivmedelsrådgivning och vård vid abort
- Hälsoundersökning
- Akut tandvård
- Läkemedel som receptförskrivits i akuta fall
- Kostnadsfri vård enligt smittoskyddslagen

Extrem utsatthet och enorm kompetens

Extrem utsatthet och enorm kompetens

Utsatthet

- Rättslös situation
- Utanför välfärdssamhället
- Eftersökt av polis
- Extrem fattigdom
- Tidigare svåra upplevelser
- Långvarig pressad och osäker situation

Kompetens

- Handlingsförmåga
- Både små och stora barn gör riskanalyser
- Experter på sin situation
- Hittar ofta strategier

Metod

Etnografisk studie med 19 barn mellan 6 och 17 år under 1 ½ år från:
Sri Lanka, Kosovo, Bosnien-Hercegovina, Afghanistan, Libanon, Iran
och Irak

Fotografier, teckningar, texter

“Digitala berättelser”

Psykometriskt frågeformulär (SDQ)

Intervjuer

Deltagande observation – hembesök, utflykter

Vart man kan gå och inte gå, göra och inte göra som
papperslös.

Fia (11 år), Johanna (9 år) och Katarina (9 år).

Resultat

Mitt ibland oss och ändå "osynliga"

Mitt ibland oss och ändå “osynliga”

- Barn på flykt i papperslöshet har en **unik position** –

Många, långvariga **sociala kontakter utanför hemmet** –
tvingas ta ansvar för familjens säkerhet

- **Allt** som utmärker dem **utöver det ”vanliga”** blir **risk för upptäckt** för dem

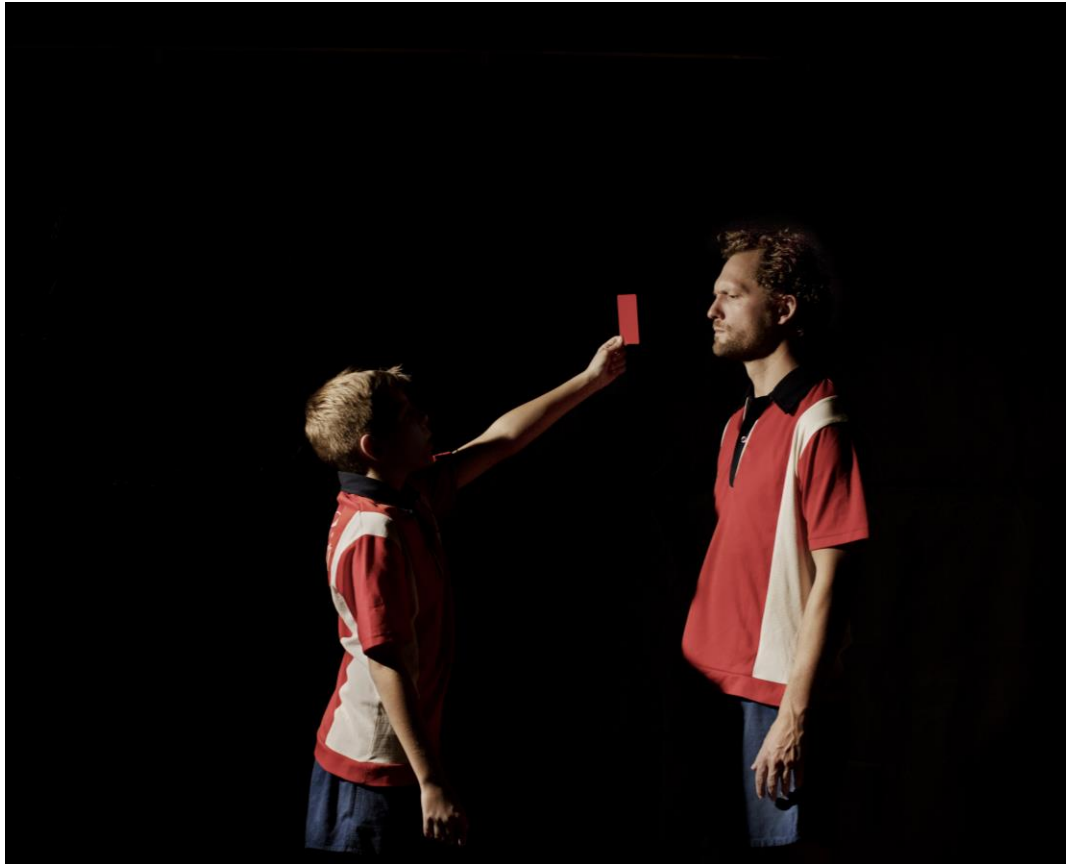

“Osynlighetsstrategier”

- Försök att gömma sig “i rampljuset” genom att posera som “vanliga” barn med rätt att vistas här
- På dessa sätt, icke-medborgare utför medborgarskapshandlingar genom att utkräva rättigheter i praktiken (som de inte “har” i teorin) (Isin 2008).
- “Framgångsrik integration” i detta sammanhang: flyktingar som är osynliga för institutioner, forskare och i sociala sammanhang (Polzer 2008).

Utmärkande: Fattigdom

-Marianne 13 år

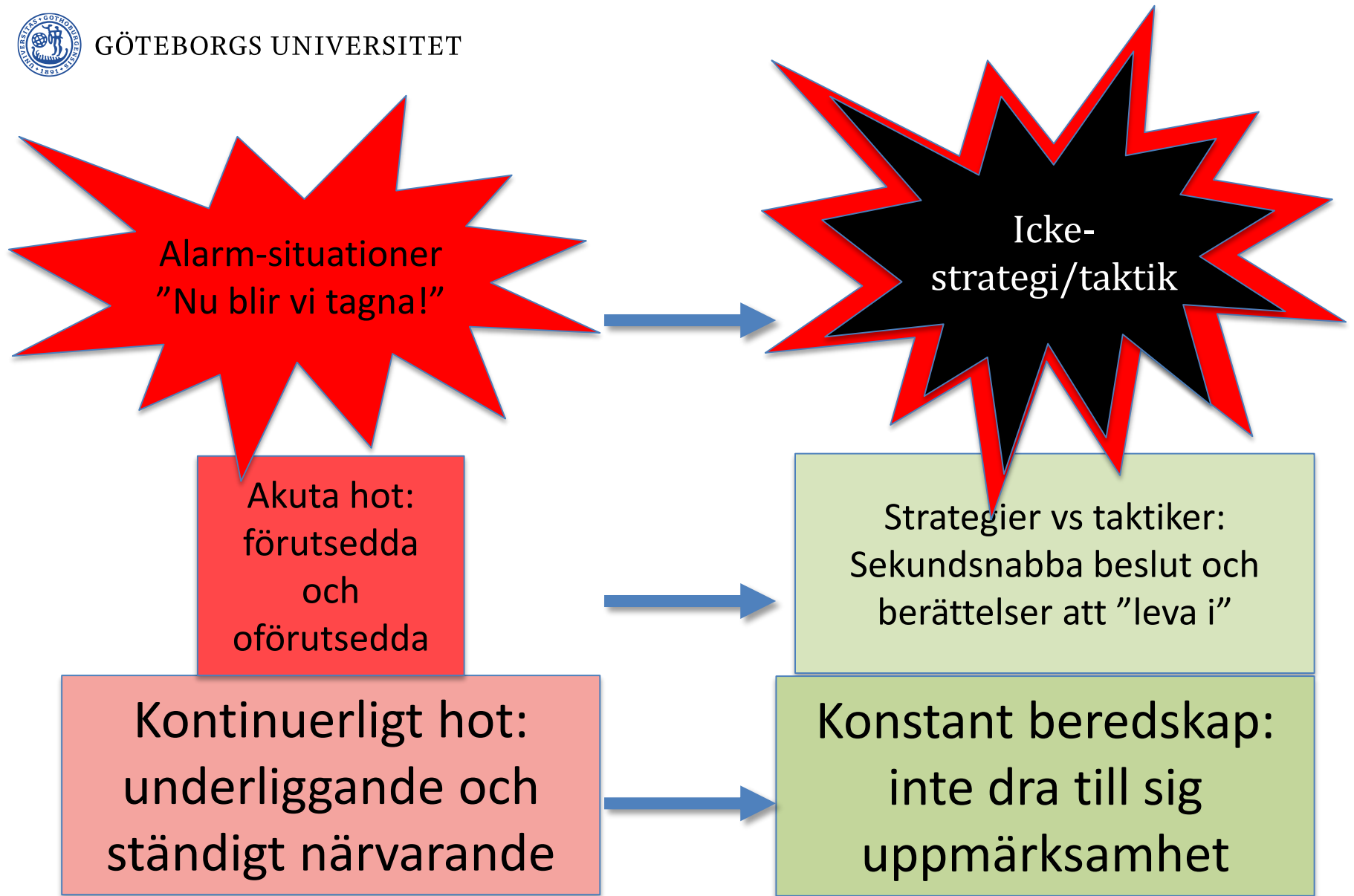

Utmärkande 2: Att inte få vistas här SPELA NORMAL

Jag minns när jag var 5 år och gick på dagis och jag såg en polis som kom till förskolan. Då blev jag rädd och gömde mig på toaletten. Där grät jag. Jag tänkte att de kanske skulle komma och ta oss.

Robert 7 år.

Slutsatser

Barn på flykt i en papperslös situation är inte endast “invisible victims of immigration restrictions” (PICUM 2009), försöker snarare aktivt upprätthålla sin och sin familjs irreguljära migrationsstatus.

Barn gömmer sina familjer, inte endast vuxna som gömmer sina barn

Har implikationer för oss vuxna (och barn) runt dem...